

Канфіскацыя

Сяржук Сокалаў-Воюш

Агульнапрынятае значэнне слова *канфіскацыя* — прымуовае, бязвыплатнае і незваротнае адабранне грошай або маёмасці ўва ўласнасць дзяржавы.

Атабраць, вызняць, — гэтак Вацлаў Ластоўскі перакладаў на нашу мову лацінскі з паходжанья дзеяслоў „канфіскаваць“. Адна зь першых антыбеларускіх акцыяў нашага стагодзьдзя — *канфіскацыя*, а потым і закрыццё першай легальнай беларускай газеты „Наша доля“.

З дапамогай *канфіскацый* савецкая ўлада змагалася з „эксплуататарамі“. Саветы *канфіскоўвалі* ў іх сродкі вытворчасці, заводы, зямлю, грошы, прадукты, каштоўнасці. Разам з *канфіскаванай* маёмасцю савецкая дзяржава забірала й чалавечыя жыцці.

Канфіскацыя апошнім часам нарадзіла слова „*канфіскац*“, якім абазначаюцца тавары, што перавозіліся кантрабандай і былі *сканфіскаваныя* на мытні.

Сярод апошніх *канфіскацыяў* стагодзьдзя — *канфіскацыі* незалежных выданняў, вершаў і прыватных запісаў паэта Славаміра Адамовіча, перадвыбарчых улётак Міхаіла Чыгіра і Зянона Пазьняка.

Капялюш

Вячаслаў Раціцкі

Спрадзеку сямейства галаўных убораў сьвята захоўвала фамільную традыцыю — прыкрываць галовы, незалежна ад іх якасцяў, ад сьпякоты і дажджу. Але і ў сямействе галаўных убораў, як і ў саміх галоў, ніколі не было роўнасці. Расслаенне адбывалася сынхронна. Таму і кажуць: па галаве й шапка. Якая галава — такая й шапка. Ці наадварот: якая шапка — такая і галава.

Беларускае слова „*капялюш*“ паходзіць ад лацінскага „*capellus*“.

За савецкім часам галовы падзяліліся на намэнклятурныя галовы і шараговыя галоўкі. А з галаўных убораў вылучыўся *капялюш* — шапачная намэнклятура. Галоўкі сталі сарамліва прыкрывацца барэтамі ды кепкамі. Галовы — напяльваць на сябе фанабэрыстыя *капелюшы*, нібы баравікі. У народзе іх, зрэшты, так і звалі — баравікі, грыбы. І па чырвоных сьвятах расьлі яны на мармурах маўзалею ды сотнях іншых трыбунаў па ўсёй краіне.

Зь бегам часу *капялюш* стаў забывацца пра сваю функцыю. Ён становіўся сымбалам прыналежнасці да ўлады. Ад Крамля да раённых камітэтаў і сельскіх саветаў хавала пад ягонымі палямі абрысы сваіх галоўная новая знаць — сакратары, дырэктары, старшыні, брыгадзіры.

Капелюшы прырасталі да іхных галоў. Здавалася, іх не здымалі ні пры якім надвор’і. Здымі — і ты ніхто. У *капелюшы* ты — сіла.

Натуральна, *капялюш* становіўся прадметам фальклёру.

„*А лшчэ ў капелюшы*“, — чулася ў аўтобусах ды чэргах. Зноў вылучалі з шараговых гаспадара *капелюша*.

Нічога вечнага на сьвеце не бывае. Зашмальцаваўся і знасіўся савецкі намэнклятурны *капалюш*, ды і зьнік з нашага жыцця разам з саветамі й намэнклятураю. Яго даношваюць на лецішчах пэнсіянэры. У ім фарсяць бамжы... Цяпер у модзе непрыкрытыя галовы. Якія б ні былі — сьветлыя і цёмныя, вялікія-малыя, лысыя ці валасатыя.

Няма *капелюша* — няма й прыкрыцця.

Кар'ер

Міхась Скобла

У гэтым слове — і крык парушанай зямной кары, і кароткая скарга падрэзаных каранёў, і бязладнае карканьне чорнага птаства над ператворанымі ў сьметнікі былымі капальнямі. *Кар'еры* — мёртвая зямля, узрэзаная бульдозэрнымі тракамі й сплішчаная самазвальнымі каляінамі, спустошаная й пакінутая да другога ледавіковага прышэсьця.

Пяшчаныя *кар'еры* пад Заслаўем выглядаюць, як сапраўдныя пустэльні, дзе вецер перасыпае жоўтую пыгляванку ад выдмы да выдмы. Хіба што няма вярблюджых калючак, і не відно караванаў.

Улетку ў заслаўскіх *кар'ерах* практыкуюцца будучыя скульптары зь Беларускай акадэміі мастацтваў. І на пяшчаных адхонах зьяўляюцца постаці волатаў і вялікіх князёў, паўстаюць фартэцыі і замкі. Зь першым дажджом яны зьнікаюць. Як відзежы.

Вапnavыя *кар'еры* ў Росі пад Ваўкавыскам падобныя да скандынаўскіх фіёрдаў — каб вялікагрузныя аўтамабілі ня сьлізгаліся ў дажджэвіцу на выездзе, дарогі пасыпалі адмысловым рэчывам, ад якога вада ў *кар'ерах* набыла незвычайны малахітавы колер. З высокай стромы відно, як у ярка-зялёных хвалях мільгаюць даўгія чырвоныя рыбіны.

Кар'ер — гэта парушаны культурны слой, патрывожаная памяць. Гэта кара й помста тым, хто жывую плоць Зямлі кроіў ашчэранымі экскаватарнымі каўшамі.

Герой рамана Васіля Быкава „*Кар'ер*“ асуджаны перабіраць па шчопцах *кар'ерную* гліну, шукаючы сьлядоў блізкага чалавека.

Беларусь менавалі лапцюжнай, сярмяжнай, сінявокай, азэрнай... Але ёсьць яшчэ й Беларусь *кар'ерная*.

Касманаўт

Сяргей Навумчык

Пачынаючы з 12 красавіка 1961 году, калі Юры Гагарын быў, як тады казалі, „запушчаны ў космас“, слова „*касманаўт*“ зрабілася на добрае дзесяцігодзьдзе ці ня самым папулярным.

У менскім музэі Янкі Купалы экспануецца кніжка, на якой рукою маці першага *касманаўта* напісана, што Купалаў верш „Хлопчык і лётчык“ у дзяцінстве быў любімым вершам Юр'я Гагарына.

Касманаўтамі ганарыліся, іх біяграфію і колькасьць праведзеных у кос-